

ЯН МАРЕК ГІЖИЦЬКИЙ І ЙОГО КНИГА ПРО ГОЩУ

Постійні читачі «Краєзнавця», либонь, не забуду цикл публікацій, які відкрили започатковану газетою рубрику «До 850-ліття Гощі». Краєзнавчі розвідки «Золото хреста і місяця», «Нове про Гойський колегіум», «Перше посольство Адама Киселя», «По праву дідичного владарювання», «Компланація Петра Могили», «Як Гаврило став Габріелем», «Як Гойська з Гойськими судилась» та історико-краєзнавчий нарис «... І повеліє генерал ордену» написані, завдячуючи одній-єдиній книзі під назвою «З минушини Гощі на Волині». Ця 73-сторінкова праця, без сумніву, є одночасно цінним історичним джерелом та першою спробою висвітлення минушини нашого містечка.

ма жєбручих чернечих орденів, написав двотомні праці «З минушини кармелітів», «Відомості про домініканців». Крім того, Гіжицький є автором роботи «Полкоцька академія» та знающим дослідником проблем шкільництва Литви й України.

Окремо слід виділити його капітальну працю про базиліанський орден. Адже, досліджуючи це питання, Гіжицький звернув увагу на наше містечко, де тривалий час діяли базиліанський монастир і школа, та написав монографію «З минушини Гощі на Волині».

Помер польський історик в період між 1923 - 25 рр. у Кракові, залишивши після себе дочку, яка стала відомою польською актрисою.

Та повернімось до власне книги «З минушини Гощі на Волині». Як засвідчують вихідні дані монографії, видрукувана вона 1909 р. у Кракові коштом католицької книгарні доктора Владислава Мільковського. За епіграф до своєї праці про Гощу Гіжицький узяв відому фразу

римського поета Вергілія «Antiquam exquirite matrem!».

Позаяк практично весь зміст книги вже викладено в районці у розширеному вигляді, то зупинимось лише на її сімох розділах. Перший з них присвячено дідачам Гощі Гойським. Затим ідуть розділи «Соломирецькі», «Петро Могила», «Киселі», «Ленкевичі-Іпохорські», «Монастир у Гощі» та «Базиліани в Гощі».

Під час роботи над книгою автор, ясна річ, використав ряд джерел своїх попередників, здійснивши, таким чином, велику пошукову роботу та виявивши багатий документальний матеріал, який стосується минушини Гощі від найдавніших часів до кінця XIX ст. Зокрема, аби віднайти відомості про родину Гойських, він простудіював праці польського вченого-геральдиста Фредра Адама Бонецького (1842 - 1909) «Роди у Великому князівстві Литовському в XVI і XVII ст.» та багатотомний «Гербовник».

Згадується в книзі Гі-

жицького й ім'я професора Томаша-Оскара Сосновського, що є автором чудової мармурової скульптури, яка була встановлена на могилі останньої дідички Гощі з роду Ленкевичів-Іпохорських Октавії Валевської. Він теж наш земляк, оскільки народився у Новомаїні нинішнього Острозького району. До слова, цікаво, а чи не є близьким родичем Томаша-Оскара великий землевласник, ротмістр у відставці Хома-Оскар Сосновський, який мешкав у нашому Русивлі наприкінці XIX ст.?

Логічно припустити також, що Гіжицький, описуючи історію Гощі, хоч раз, та відвідав наше містечко. Тим більше, що сам родом з волинського села Богданівка.

Останні два рядки книги, як на мене, теж є вельми цікавими. Автор зазначає, що закінчив писати свою монографію «наприкінці липня 1908 р. в Лозині, під гостинним дахом ясновельможних панів Равітів Гавронських». Тобто Гіжицький був добре знайомий з польсько-українським письменником Францішеком Гавронським, перу якого належать, зокрема, твори «Жінки в поезії Тараса Шевченка», «Історія гайдамацьких рухів» та ряд історичних повістей, в т.ч. «Пан геґман Мазепа».

І наостанок. Оригінальний примірник книги «З минушини Гощі на Волині» зберігається нині у Львівській науковій бібліотеці ім. Василя Стефаника НАНУ під № 2301, а ксерокопія монографії займає почесне місце у фондосховищі Рівненського обласного краєзнавчого музею з його найціннішими експонатами. Підкреслюю: не у науковій бібліотеці музею, а саме у фондосховищі, що подвоєно унікальність видання.

Юрій КУЗЬМІН.